

Kříženec

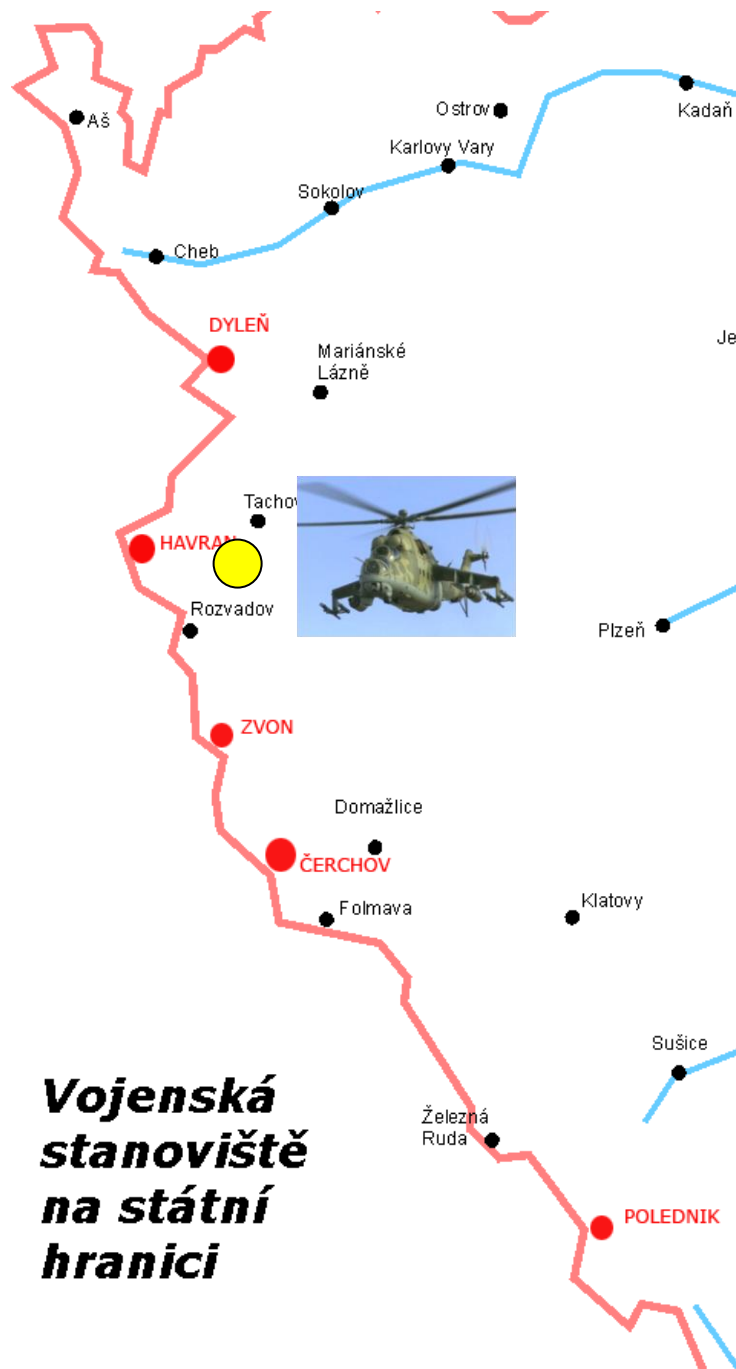
(Kiesenreuth, 680 m. n. m (vrch Homole, 612 m.n.m vesnice))

Vesnička je položena asi 3 km východně od Plané nad údolím přítoku blízkého Kosího potoka. Na malé návsi je rybníček.

V r.1379 byla ves rozdělena na několik dílů. Před r. 1498 náležela větší část vsi Jindřichu Opozdilovi ze Strhař. Ještě r.1508 vlastnil ves Vilém píšící se po tvrzi v blízkém Křínově. Zanedlouho byla ves přikoupena k plánskému panství, při němž je uváděna až do jeho zániku. V r.1930 měla vesnice 266 obyvatel, v současnosti je jich okolo 30.

V období 1.světové války otevřel u Křížence Karel Anderwald z Vídně důl na slídu a v jeho blízkosti nechal postavit vilu s věžičkou (čp.19).

1 km východně od vsi se vypíná čedičový vrch Homole (681 m n.m.) - dříve Klunka (Kluger-Berg). Již kolem r.1870 začali kříženečtí sedláci s těžbou drčeného čedičového štěrku, který dodávali do staveb silnic v okolí. V r.1922 byl uveden do provozu tehdy moderní stroj na drčení kamene, který za dobu své existence do r.1974 pohltil značnou část vrchu. Z vrchu Homole je pěkný výhled do okolí na Český les a Mariánské Lázně, na východě na Hradišský vrch a Švamberk.

Vojenská stanoviště na státní hranici

Toto stanoviště je zde zmíněno ze dvou důvodů:

- Bylo to jedno z míst, kam se přestěhovala část radiotechnického praporu ZU po opuštění [stanoviště Havran](#)
- Bylo to stanoviště radiolokátorů PVOS, potažmo vrtulníků Mi-24 HIND, účastnících se zabezpečení státní hranice mj. před vrtulníky 2. obrněného pluku armády USA

V roce 1952 náš stát nakoupil na tehdejší dobu velmi moderní proudové letouny sovětské výroby MiG-15. Spolehlivé zabezpečení jejich provozu si nutně vyžádalo i novou radiolokační techniku. V hlásné službě došlo ke kvalitativním změnám. Do výzbroje byla zaváděna na svou dobu moderní sovětská radiolokační technika řady PEGMATIT.

Hlásný útvar dostal několik radiolokátorů typu P-20 a P-3a, které kromě polohy měřily i výšku cílů a měly 5-10krát větší dosah než předchozí typy.

Na počátku byly rozmístěny na hlavních příletových směrech u osad **Kříženec**, Švábův Hrádek u Českých Budějovic, Syrovice a v Šuranech. Kromě bojových úkolů tyto prostředky plnily i úkoly výcvikové. Hlásný útvar se postupně nasycoval radiolokační technikou, která stále účinněji zabezpečovala vzdušný průzkum. Byla nakoupena radiolokační technika typu P-8.¹

Stanoviště Kříženec z leteckého pohledu

Správcem a uživatelem tohoto vojenského stanoviště byl 55. radiotechnický prapor (VÚ 3633).

Tento prapor vznikl 1. 9. 1969 v posádce Teplá u Mariánských Lázní a kromě velitelské roty jej tvořily jeden místní radiotechnický uzel a dvě radiotechnické hlásky.

¹ <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=1072>

Podřízen byl velitelství 3. divize PVOS. (Od 1. 9. 1977 proběhla reorganizace, spojená se vznikem dalšího mezičlánku – 3. radiotechnické brigády v Chomutově, stojící nyní mezi velitelstvími 3. divize PVOS a jednotlivými prapory).

K 1. 9. 1977 proběhla reorganizace útvaru, který se nadále kromě velitelství praporu v Kříženci (VÚ 3633) skládal z roty velení (Kříženec, VÚ 3633/A), 550. místní radiotechnické roty (Kříženec, VÚ 3633/B), 551. radiotechnické roty (Aš, VÚ 3633/C) a 552. radiotechnické roty (Dřenice, VÚ 3633/D).

V podřízenosti 550. místní radiotechnické roty se nacházely pozorovací hlásky Pastviny (PH 150), Zelená Hora (PH 151), Házlov (PH 152), **Dyleň (PH 153)**, **Havran (PH 154)**, Starý Hrozňatov (PH 155), **Tišina (PH 156)**, **Milíře (PH 157)**, Stará Knížecí Huť (PH 158), Rozvadov (PH 159) a Aš (PH 551 rotní).

Ve velení praporu se vystřídali: pplk. Ladislav R., pplk. Milan M., mjr. Václav M., pplk. Jaroslav F., mjr. Rostislav L., mjr. Zdeněk B., kpt. Luboš B., kpt. Július S. a pplk. Pavel Š.²

Dnem 30. 11. 1991 55. radiotechnický prapor na Kříženci prapor zanikl.

Do složení 51. radiotechnického praporu (Lažany) přešla 551. radiotechnická rota Aš jako 513. radiotechnická rota a součástí 52. radiotechnického praporu (Stod) se stala 550. místní radiotechnická rota Kříženec jako 521. radiotechnická rota.

Oba radiotechnické prapory, reorganizované mezitím k 1.3.1992 na skupiny radiolokačního průzkumu a uvědomování, zanikly 31.12.1994 a s nimi i zmíněné radiotechnické roty.³

Na jaře roku 1992 tak je vytvořena scéna velké akce, zvané na velení bývalé zbirožské brigády, nyní 1. radiotechnického střediska, důvěrně „REO-REDI“⁴ s fatálními důsledky pro bývalou zbirožskou průzkumnou brigádu.

² http://vojenstvi.cz/vasedotazy_41.htm, dotaz 612

³ vojenstvi.cz, [dotaz 612](#)

⁴ *Reorganizace a redislokace. Více o této akci, směřující k opouštění pohraničních stanovišť, postupnému rušení průzkumných praporů a posléze i brigády (později 1. radiotechnického střediska), viz v kapitole o stanovišti [Havran ve studené válce](#) nebo [Protivníci ve zbrani – československé útvary zvláštního určení](#).*

Stanoviště „Velká“

3 stání pro vrtulníky Mi-24

Poslední stanoviště Tamary – těsně vedle plotu při silnici

„Malá“ původní stanoviště

V tomto prostoru pod stanovištěm se dnes nachází civilní letiště

Některá stanoviště na státní hranici jsou na rozkaz opouštěna.

Všechno se skrývá pod onou výše uvedenou zkratkou, kterou se někteří náčelníci zaštiťují, když je třeba řešit některé nepopulární úkoly⁵. Je to konec konců logické. České – stejně jako americké a německé – speciální vojenské útvary se v tomto potenciálním nástupním směru přežily. Problémem zůstalo, že se nenašel nikdo s politickou odvahou, kdo by v té době jasně řekl, s kým tedy jsme kamarádi a s kým už ne.... Výsledkem byl samozřejmě naprosto neřízený, dá se říci až chaotický odchod jednotlivých vojáků z povolání a v další službě z aktivní služby. Tito - mnohdy velmi dobře hodnocení a vyškolení odborníci – neviděli perspektivu v neustálém přesunu techniky, zaujímání nových stanovišť a všudypřítomné snižování počtů.

Prapor v Klenčí pod Čerchovem dostal v na jaře 1992 rozkaz k provedení vojenských zkoušek [Tamary](#) na nové základně [Čerchov – Zvon – Kříženec](#). Zkoušky mají probíhat u VÚ 8060⁶ Kříženec s mobilní přijímací částí. Později se počítá s tím, že přijímací části mohou být jako stacionární na ploché střeše budovy. V předstihu je provedeno topografické připojení pro mobilní a popř. i stacionární soupravu.

Kříženec – stanoviště „Malá“

Typická silueta „holubníku“ [Tamary](#) se stožárem na poloviční výšce

⁵ Je potřeba si uvědomit tehdejší velké „pnutí“ v armádě, ve které si někteří vojáci stěžovali, že tam demokratizace postupuje pomalu, na druhé straně chaotické velení některých nových, nezkušených velitelů, kteří nahradili zprofanované komunisty, dělalo také své... A do toho všeho se provádělo v průběhu roku 1992 dělení armády na českou a slovenskou, část techniky v poměru 2:3, část i 1:1. Na Slovensko musela samozřejmě přejít technika pouze ve výborném stavu a to všechno řešili kluci na rotách a praporech. K tomu všemu se rušila jedna posádka za druhou, o nějaké personální jistotě nemohla být řeč. Nezapomeňme také na to, že v tomto období se na Slovensko vracela i velká část slovenských důstojníků a praporčíků, sloužících do té doby v Čechách. I takto mohlo vypadat dělení republiky....

⁶ Pokud vás zarazí jiné číslování, tak VU-8060 je krycí číslo útvaru ze Stodu, se kterým měl být proveden součinnostní dohovor, Chomutov byl VÚ-4341

Pobyt soupravy Tamara na Kříženci byl počítán na dobu 14. až 25. září 1992. Inženýři – důstojníci technické skupiny, byli plně k dispozici po celou dobu k opravě techniky (tj. bez běžných vojenských služeb v posádce).

Kříženec – stanoviště „Malá“

Silueta stožáru [Tamary](#) na konci příjezdové cesty

Na Kříženec byla přesunuta technika z pravého boku zaměřovací základny, z [Havranu](#), v pondělí 14. září 1992. V průběhu nasazení opravují důstojníci technické skupiny několik poruch, například v pojítku MT-31, izolace tlačítek ovládací skříňky před deštěm, hydrauliky stožáru HAB apod.

Po navrácení zpátky pracuje útvar ještě nějakou dobu na [Havranu](#), aby se 29. a 30. října 1992 definitivně přesunul s pravým bokem starší soupravy průzkumné základny na [Kříženec](#).

Kříženec – stanoviště „Malá“

Vpravo od středu silueta stožáru [Tamary](#), vlevo od něj typický „chobot“ antény stanice [SDR-2](#).

V době 2. – 4. 10. 1992 se stěhuje modernější souprava Tamary, v dalších dnech část techniky z Havranu na stanoviště [Milíře](#). V prosinci je poté starší soupravy Tamary předána středisku obsluhy speciální techniky (SOST).

V novém (dalším) plánu REO-REDI se počátkem roku 1993 uvažovalo o technickém stěhování pracovišť ze stanoviště [Milíře](#) od 1. března 1993 na [Kříženec](#). (Druhý termín přesunu Milířů na Kříženec byl poté stanoven na 14. května 1993).

V únoru roku 1993 padlo i rozhodnutí, aby na Kříženci bylo provozováno stacionární pracoviště fónického odposlechu a zkontrolováno, jestli plní úkol.⁷

Na odloučenou jednotku rádiové roty na Kříženci byla z Klenčí převedena i cca 1/3 plánované normy provozu vozidel. Útvar v Klenčí měl mít dokonce od 1. června 1993 „pod sebou“ celé stanoviště Kříženec, přesto však ještě v dubnu 1993 nebyly řádně vedeny součinnostní dohovory s PVO, takže nebylo jasné, kde a kolik bude potřeba techniky a lidí.

Nastává postupný rozklad, původně plánované přesuny techniky do jiných posádek se ruší na úkor jejich ukládání do skladů NZ, i když oficiální stanovisko z Tábora říká, že je jejich zámyslem uchovat pracoviště.

Ještě 14. května 1993 je sem z Klenčí převelena [R-140](#).

Tolik k působení jednotek ZU na stanovišti Kříženec.

⁷ Podle tvrzení jednoho z bývalých vojáků základní služby tady bylo provozováno stanoviště RUL (rádiové ústředí letecké) a RUS (rádiový uzel smíšený). Poslouchala se US Army na Grafenwohru a Hohenfelsu (dvě výcviková střediska na území SRN) a pak taky německá pohraniční stráž BGS.

PVO na Kříženci

Při Kříženci bylo za socialismu stanoviště protiletectvé ochrany a v pozdějších dobách i letka bojových vrtulníků.⁸

Na druhé straně silnice na Konstantinovy Lázně bylo zemědělské polní letiště, které je dnes využíváno jako rekreační a provádějí se zde také opravy malých letadel.⁹

Létalo se na hranici, která byla nejbliže 16 km. Ale nejčastěji se létalo k Chebu a Aši.

Cíl - to byl nejčastěji vrtulník Alouette Astazou Bundesgrenzschutzu nebo americké OH-58 a AH-1S od Redcatchers. Výjíměčně to byl UH-1D, BO 105, Lynx nebo UH-60.¹⁰

Abych se neopakoval, popisy služby Mi-24 na stanovišti Kříženec hledejte na těchto webech:

⁸ V malých kasárnách u obce Kříženec nad Planou u Mariánských lázní. Mezi kasárna a radary na kopci se vklínila tři stání s dvěma vyzbrojenými vrtulníky Mi-24V.

⁹ Viz „[Obce a města okresu Tachov](#)“

¹⁰ **Bundesgrenzschutz (BGS)** – německá spolková ochrana hranic
Redcatchers – letecká jednotka 2. Lehkého obrněného pluku
Na vrtulnicích **Lynx** létaly britské jednoty
Více si o těchto jednotkách můžete přečíst v kapitole „[Protivníci ve zbraní](#)“.

- [Protivníci ve zbrani – americká vojska na železné oponě](#). Popis narušení státní hranice americkými nebo německými jednotkami a opatření proti těmto incidentům.
- [Vrtulníky nad železnou oponou](#) – podrobnější popis některých pohraničních incidentů
- [Narušitel](#) – popis leteckého incidentu v okolí [Dyleně](#)
- [Jak jsme bránili socialismus](#)
- [Incident v okolí průzkumného stanoviště Poledník](#) – to je jedna z méně šťastných kapitol našich vrtulníků Mi-24, neboť při tomto pohraničním incidentu zde náš vrtulník havaroval s následným zraněním osádky
- [Dvacetčtyřky na hranici](#) – stručný popis důvodů nasazení bojových vrtulníků podél železné opony jak plnohodnotné náhrady příliš rychlých stíhacích letců.

Stanoviště Kříženec v současnosti

Radiolokátory AČR v činnosti:

ST-68 a RL-4AS na Kříženci¹¹

¹¹

<http://forum.fortifikace.net/viewtopic.php?p=1193&sid=8e7e7cb18b276a777bbad029180de057> Jestliže byste se chtěli seznámit s ST-68 více, navrhuji odkaz na [RETIA](#). Dozvíte se zde i o modernizaci dalších typů radiolokátorů a naváděcí techniky.

TITLE:

Železná opona jako bojiště elektronické války

Práce je nedílnou součástí webu
<http://www.iron-curtain.info>

AUTHOR:

© 1999 – 2006 ing. Václav ILČÍK

**CONTENT LANGUAGE:
COPYRIGHT:**

Czech (cz)
Zapomenutá elektronická válka v okolí železné opony

DESCRIPTION:

Rádiový a radiotechnický průzkum na železné oponě i za ní

KEYWORDS cz:

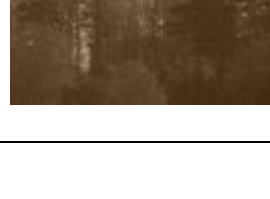
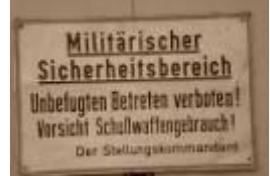
železná opona, státní hranice, PS, Pohraniční stráž, signálka, vojenské věže, vidové hlásky, pátrače, historie železné opony, budování železné opony, ochrana státní hranice, ostnatý drát, Čerchov, Dyleň, Rozsocha, Tišina, Havran, Zvon, Poledník, Kříženeč, Šumava, Tišina, Český les, Hazlov, Lesná, Milíře, zámek Zbiroh, četnické letecké hlídky, průzkumná stanoviště, SIGINT, ELOKA, Ramona, Tamara, Kopáč, Věra, KRTP, KRTP-86, KRTP-91, KRTP-81, Borap, Kolčuga, SDR, PLSS, ERA, HTT Tesla Pardubice, pasivní radar, radiolokace, tichá spolupráce, život za dráty, pozemní průzkumná stanoviště, vrtulníky na hranici, SR-71, Mig-25, zpravodajská správa, studená válka, OSH, EZOH, útky, dezerce, ostnatý drát, odposlech, greenway, incidenty, elektronický boj, REB, TDOA, časově hyperbolická metoda

KEYWORDS en:

iron curtain, border, barbed fence, behind the iron curtain, iron border, 2ACR, passive radar, LAPAS, PLSS, ELINT, SIGINT, iron curtain history, lost border, iron curtain road, cold war, bicycle greenway, KRTP, Vera, Tamara, Trash Bin, Trash Can, Ramona, Soft Ball, Borap, PRP-1, Kopac, ECCM, TDOA, reconnaissance, COMMUNICATIONS INTELLIGENCE, COMINT, NO MEN'S LAND, Commie Horde, Mi-24 Hind, White Elephant

KEYWORDS de:

eloka, turm, funk, grenze, Mfs, Schneeberg, Elektronische Kampfführung, Peil, Peilbasis, Elektronische Unterstützungsmaßnahmen, LAPAS, Elektronische Gegenmaßnahmen, Elektronische Schutzmaßnahmen, horchdienst, Hoher Bogen, Grosser Arber, Grosser Kornberg, Grosser Osser, Fernmeldesektor, Fernmeldeskorturm, Grossen Kornberg, Grossenbrode,

PHRASE cz:

Jak bojoval Západ s Východem na frontě elektronické války. Státem podporovaná špionáž území potenciálního protivníka. Život v okolí železné opony. Neprostupná státní hranice, hlídané Pohraniční stráží. Železná opona – stavba, historie, použití. Systém střežení státní hranice. Vojenské síly a prostředky, dislokované v bezprostředním okolí železné opony. Pohraniční stráž. Lehký obrněný pluk. Průzkumné jednotky. Útvary zvláštního určení ZU. Obrněná brigáda. Jednotky REB. Stacionární stanoviště. Hlásky. Signálový průzkum. Technika rádiového a radiotechnického průzkumu. Monitorovací přijímače. Vrtulníky na železné oponě. Průzkumná letadla.

PHRASE en:

Iron curtain project. SIGINT, COMINT, ELINT, RADINT, OSINT, ACINT, EPM, ECCM. MASINT, Redcatchers. Radio Intelligence.

Tento text vznikl přibližně v průběhu 7 let. Jestliže máte pocit, že jsou tam faktické chyby, neváhejte mne kontaktovat – nikdo není neomylný.

Autor nikdy nebyl členem žádné politické strany a jeho práce nemá být oslavou komunistické strany, dřívějšího politického zřízení či železné opony jako takové.

Reálie odpovídají době přibližně od poloviny osmdesátých let do konce železné opony.

Všechny materiály pochází z veřejně dostupných zdrojů a jsou – pokud možno – citovány. V některých případech se mi nepodařilo autora vypátrat, resp. nereagoval na moje žádosti.

Autor

